

LA MOSTASSAFERIA DE CAPELLADES
DE L'ANY 1683

per JOSEP RIBA I GABARRÓ

Des del segle XIV en endavant el càrrec de mostassaf fou implantat a les viles catalanes notables, com Igualada i moltes altres.

S'ha divulgat el recull de les ordinacions igualadines de l'any 1565, però hi foren incorporats els antecedents dels anys 1399 i 1482 ¹.

El mostassaf era un funcionari municipal, amb caràcter d'inspector, que estava encarregat de contrastar els pesos i mesures, de comprovar la qualitat dels queviures i dels productes i de vetllar per l'observança dels preus establerts en els mercats locals.

El càrrec de mostassaf era elegit d'entre una terna que era presentada pels consells municipals, que a vegades ho resolien, però que generalment havia de ser presentada a la Batllia General de Catalunya.

En els llocs baronials, com ho era Capellades, les ordinacions de les mostassaferies eren fetes per les Universitats i aprovades pels senyors jurisdiccionals de cada població.

A Capellades sembla que el càrrec de mostassaf no es va establir fins al segle XVII i en tot cas les referències documentals dels arrendaments del Comú no es troben en els llibres municipals fins a aquesta centúria ².

La jurisdicció senyorial de Capellades pertanyé al Monestir de Sant Cugat del Vallès i en el darrer terç del segle XVII estigué presidida per l'abat Francesc Bernat de Pous (1674- 1694), amb l'adscripció capelladina a la Pabordia de Vilafranca del Penedès, a qui li pertocaria l'aprovació de les ordinacions de l'any 1683.

El rector de la Parròquia de Santa Maria de Capellades, cognominat Josep Capellades, va actuar de fedatari públic del text de les ordinacions de la mostassaferia de Capellades, aprovades per a regir des del 22 de gener de 1683 fins a igual data de 1684, i la transcripció literal de les quals és la següent ³:

“Universis et singulis. Attestor indubiamque fidem facio Ego Josephus Capellades Presbiter Rector Parochialis Ecclesia Beata Maria villa de Capellades Dio. Barl^o et eo nomine autoritate ordinaria nott. pub. dicta villa ac secretarius Universitatis dicta villa de Capellades : quod a consilio triginta seu ab hominibus nil proceribus dicta universitatis ati facientibus et reprersentantibus dictam universita-

1. *Libre de la Mostaçaferia d'Igualada*. Transcripció de Gabriel Castellà i Raich (CECI, 1954).

2. Esteve Busquets i Molas: *Història de Capellades* (1972).

3. Transcripció facilitada per Albert Garriga i Trullols, que en conserva un original.

tem; Die sexer January anni millessimi sexcentessimi octuagesimi terty fuerunt emanata tabbas que seguntur et quod juxta dicitur tabbas fuerunt lliurata in publico subasto seu encantu in Platca publica dicta villa Arrendamenta seu emolumenta dicta universitatis; Primo sequitur tabba Arrendamenti Panis his verbis.

Encantan y al més donant lliuran lo Arrendament de la fleca de la present vila y terme de Capellades lo qual fan los jurats de dita vila y terme per temps de un any que comensa a discorrer als vintydos de Janer de mil vuytanta tres y finira als vintydos de dit mes del any milsiscent vuytanta quatra; ab los pactes y conditions següents:

Primo sapia lo Arrendatari que es obligat en tenir la present Vila y terme provehits de pa comú de Real, sou, y sisenas, y que sia de farina de forment pasat per un sedas comu sens posarhi tridó ni segó y ly asenyalan de ganancia dits Jurats vuyt sous per quiescuna quartera de blat.

Item sapia que es obligat en vendre pa blanch florejat, ço es vuytenas y cuartas y ly asenyalan dits Jurats dotze sous per cada quartera de blat y que sempre que ly faltara provisió de pa blanch o moreno caura en bant de sinch sous.

Item sapia que es obligat en donar la quantitat de pa que ly asenyalara lo mostasaf en bant de sinch sous.

Item sapia que qualsevol persona que vendra pa dins la present vila y terme sens llicentia del Arrendatari caura en pena de tres lliures barcelonesas aplicadoras igualment entre lo Sr. de dita vila, arrendatariy y acusador; la dita pena se posa en nom y de orde de dit Señor a instantia de dits Jurats los quals asenyalan la quantitat de la pena.

Item sapia que sera obligat en pagar lo preu de dit Arrendament al recaptor de dita vila ab quatra iguals pagas de tres en tres mesos y que sera obligat en firmar acte de dibitori del preu de dit arrendament y en donar farmanças bonas y rebedoras á coneguda de dits Jurats; ab los pactes predits diga y qui diu hi vulla.

Encantan y al més donant lo Arrendament de la venda del oli de la present vila y terme de Capellades lo qual fan los Jurats de la present vila y, terme per temps de un any que comensa a discorrer als vinty dos de Janer milsis cents vuytanta tres y finira en dit dia del any milsis cents vuytanta quatra ab los partes y conditions avall scrits.

Primo sapia lo arrendatari que es obligat en tenir la present vila y terme provehits de oli que sia dols clar y bo á coneguda del mostasaf y que dits Jurats ly donan llicentia de guanyar dos sous per cortà de oli que vendra aquell al preu que ly donara dit mostasaf y que per cada vegada ly faltava dita provisió caura en bant de sinch sous.

Item sapia que de tot lo oli que los traginers o, altrás personas vendran en la present vila o terme cobrara quatra diners per cortà los quals an de pagar dits venedors al arrendatari per raho de vendre y en cas que venguesen dit oli amagadament sens pagar dita impositio cauran en pena de sis lliuras Barcelonesas aplicadoras igualment entre lo Señor de dita vila, arrendatariy y acusador la dita pena se posa en nom y de orde de dit Señor a instantia dels Jurats de dita Vila los quals asenyalan la quantitat de dita pena.

Item sapia que no podra comprar oli de dits venedors fins que los habitants en dita vila y terme ajan comprat y en cas lo compras per lo espay de dos horas lo te de vendre al preu lo haura comprat y que en cas ly faltas oli sen podra retenir la tercera part.

Item sapia dit arrendatari que qualsevol persona de dita vila que entrara oli en gros per provisió de sa casa sera obligat en haver de pagar al dit arrendatari quatra

diners per cada quarta de oli que entrara i així mateix tots los que culliran oli de sa cullita son obligats en pagar al dit arrendatari quatre diners per quartà y que tots los que faran frau ala dita impositio cauran en pena de sis lliuras aplicadoras.

Item sapia que qualsevol persona que vendra ni revendra oli ala menuda sens llicentia del arrendatari caura en pena de sis lliuras aplicadoras.

Item sapia que los que vendra oli de sa cullita à cortans y mitg cortans son franchs de tots drets attes an pagat a la cullita.

Item sapia que sera obligat en pagar lo preu de dit arrendament al receptor o Clavari de dita vila ab quatre iguals pagas de tres en tres mesos y quo sera obligat en firmar acte de debitori del preu de dit arrendament y en donar farmanças bonas y rebedoras a coneguda de dits Jurats. Ab los pactes predits digay que dir hi vulla.

Sequitur y abba arrendamenti ordeí Avenç et mesure:

Encantan y al mes donant lliurar lo Arrendament de Ordi, Sivada y mesura de la present vila y terme de Capellades lo qual fan los Jurats de dita vila y terme per temps de un any que comensa á discorrer als vint y dos de Janer mils cents vuytanta tres y finira en dit dia de mils cents vuytanta quatre ab los pactes y conditions següents:

Primo sapia lo arrendatari que sera obligat en tenir provisio en dita vila y terme de ordi, sivada y altres grans grosers y que sera obligat en vendre dits grans en gros y a la menuda y ly asenyalan dits Jurats de ganancia sis sous per quiescuna quartera de ordi y quatre sous per quartera de sivada y que sempre que ly faltara provisio de ordi, o sivada caura en bant de sinch sous.

Item sapia que sempre y quant qualsevol persona que vendra sivada o ordi ala menuda en dita vila y terme sens llicentia del dit arrendatari caura en pena de sis lliuras moneda Barcelonesa aplicadoras.

Item sapia que sempre y quant so vendra blat o altres grans axi en la plasa com en altra part de dita vila y terme cobrara per dret de mesura a rahor a dos diners dels venedors y dos diners dels compradors de dits grans per quiescuna quartera.

Item sapia que qualsevol persona que revendra blat, o altres grans grosers en las Casas dela vila y terme caura en pena de sis lliuras moneda Barcelonesa aplicadoras.

Item sapia que los naturals y habitants en dita vila y terme liberament podran vendre blat y altres grans en la plasa de dita vila lo dia del aplech o diumenge tant solament pagant empero lo dit dret de mesura o rahora.

Item sapia que los habitants en dita vila y terme son obligats en pagar al arrendatari dos diners per cada quartera de blat, ordi y sivada de sa cullita y per ço lo dit arrendatari anira per las eras cobrant dita impositio empero que los dits vengan dits grans seran franchs de pagar dret de rahora o mesura attes an pagat ala cullita.

Item sapia que los que vendran compraran o mesuraran sens pagar dita impositio de dret de rahora o mesura cauran en pena de sis lliuras barcelonesas aplicadoras.

Item sapia lo dit arrendatari que sera obligat en pagar lo preu de dit Arrendament al receptor de dita Vila ab quatre iguals pagas de tres en tres mesos, y en firmar acte de debitori del preu de dit arrendament y en donar fermanças bonas y rebedoras á coneguda de dits Jurats Ab los pactes predits digay qui dir hi vulla.

Sequitur Arrendamentum Caupone:

Encantau y al més donant lliurau lo Arrendament de la taverna , glas y Ayguardent de la present vila y terme de Capellades lo qual fan los Jurats de dita vila i terme per temps de un any comensa á discorrer als vintydos de Janer mil sis cents vuytanta tres y finira en dit dia de milsis cents vuytanta quatre ab los pactes y conditions avalls scrits.

Primo sapia lo Arrendatari que sera obligat en vendre vi vermell y claret tot lo any y vi blanch del dia de tots los Sants fins al dia de Carnestoltes y que sempre que ly faltara provisio aixi per los habitants en dita vila y terme com per los forasters causa en bant de sinch sous.

Item sapia que qualsevol persona que vendra o revendra vi que no sia de sa cullita causa en pena de sis lliures aplicadores igualment al Señor de dita vila Arrendatari y acusador.

Item sapia que sempre que entrara vi foraster sera obligat en pagar al receptor de las impositions de dita vila deu sous per cada carrega, en cas empero ques vengués lo vi comunament en la present vila a més de sis diners la petrona ab llicentia de dits Jurats i Mostasaf lo dit arrendatari podra entrar vi de franch sens pagar cosa alguna: y que qualsevol persona podra entrar vi foraster per gasto de sa casa tansolsament pagant deu sous per carrega al dit receptor.

Item sapia que qualsevol persona dela present vila o terme que entrara vi foraster á palès o amagadament sens denunciarho al dit Receptor causa en pena de sis lliuras aplicadoras.

Item sapia que qualsevol persona dela present vila o terme podra vendre lo vi de sa cullita, en gros o ala menuda sens pagar cosa alguna y quel podra fer vendre per qualsevol altra persona.

Item sapia que lo vi que los habitants en dita vila i terme vendran ala menuda al preu que lo Mostasaf los donara podra pendrer lo arrendatari pera si pagant dos sous menos de dit preu antes empero que lo venedor no puga demanar lo preu de trentados Cortes, sino solament de trenta demanera que si lo vi se ven á raho de dos sous per corte sols aja de pagar lo arrendatari dos lliures divuyt sous per carrega.

Item sapia que sempre que entrara vi foraster ab los pactes sobre dits los dits Jurats ly asenyalan deu sous per carrega entre port y veneduras amés del preu quen pagara.

Item sapia que sera obligat en vendre Ayguardent a lliuras y mitjas lliuras y tacas y ly asenyalan tres sous de ganancia per cada corte y que cada vegada ly faltara Ayguardent caura en bant de sinch sous.

Item sapia que qualsevol persona que vendra ayguardent a menos de barralons encara que sia del vi de sa cullita caura en pena de sis lliuras aplicadoras.

Item sapia que dits Jurats ly donan tot lo glas que tenen en lo Pou de Marti Borrull de la font de la Reyna.

Item sapia que sera obligat en vendre y tenir provisio de glas per los habitants en dita vila y terme y per los pasatjers y que cada vegada lin faltara caura en bant de sinch sous.

Item sapia que dita provisio de glas te de durar del primer dia de matg fins al primer de Novembre y que es obligat en vendre lo glas á dos diners la lliura.

Item sapia que qualsevol persona que dins la present vila o terme se atrevira á vendre ni revendre vi fret sens llicentia del arrendatari caura en pena de sis lliuras aplicadoras.

Item sapia que qualsevol persona de la present vila o terme que vendrà o comprara glas a la menuda sens llicentia del dit arrendatary caura en pena de sis lliuras aplicadoras.

Item sapia que qualsevol persona que vendra vi en la present vila y terme sera privat de refrescar vi en sa casa, encara que ly aporten lo glas en ella y si permet que los forasters, o habitants refresquen ni began vi refet en sa casa caura en pena de sis lliuras aplicadoras.

Item sapia que qualsevol persona podra comprar lo delme de la verema de sas vinyas y que per ço no sera privat de vendre son vi.

Item sapia lo Arrendatary que sera obligat en pagar lo preu de dit arrendament al Clavari o receptor de dita vila ab quatra iguals pagas de tres en tres mesos y en firmar acte de debitori del preu de dit arrendament y en donar fermanças bonas y rebedoras á coneguda de dits Jurats. Ab los pactes predits diga y qui dir hi vulla.

Sequitur tabba Arrendamenti del Pallol:

Qui diu y enten en arrendar la impositio de Pallols de la Vila de Capellades si y conforme la Universitat ho te stablit y concedit per lo molt Illustre Señor Batlla general del present Principat de Cathalunya per temps de un any comensant a correr als vinty dos de Janer del Any milsiscents buytanta tres y finira en dit dia del any mil sis cents vuytanta quatra, lo qual arrendament fan los Jurats en nom de dita universitat ab los pactes següents:

Primo sapia lo arrendatary que dits Jurats ly dexan per temps del any de dit arrendament aquella casa dita lo pallol tenen en la plasa de dita vila pera tenir y guardar los grans que los venedors los encomanaran dels quals cobraran un sou per quartera per la guarda y custodia de dits grans.

Item sapia que ala occasio seli encomanara lo dit gra tinga obligatio de cridar als vehadors de la plasa nomenats per dita universitat pera que en sa presentia se mesure dit gra y dits vehadors sen pugan aportar mostra pera cuitar tot genero de frau si pogues fer, y quant sera acabat de vendre lo dit gra dexat en lo pallol dits vehadors tornaran la mostra havian presa.

Item sapia dit arrendatary que se ly fa dit arrendament ab pacte y conditio tinga obligatio de esmenar refer y pagar tant ala universitat com al qui dexara los grans al pallol tot lo dany y frau que ocasionara ara sia ocultant mesclant o cambiant lo un gra ab lo altre en lo temps estava encomanat en dit Pallol y en ma de dit arrendatary y que pera liquidar lo dit dany y frau y lo valor de aquell se aja de estar al qui diran y explicaran los Jurats de dita universitat y vehadors per ells assignats demanera que feta semblant declaratio y liquidatio per dits jurats y vehadors tinga obligatio dit arrendatary de pagar y satisfer en continent allo que diran en satisfacio de dit dany y frau.

Item sapia que no pot tenir ocupats en dit pallol mes de tres graners per son compta y los restants ajan de esser per posar los grans dels forasters o, habitants en dita vila .

Item sapia que es obligat en tenir mostra o mostrars en lo pallol de tots los grans scrits en la llibreta dels vehadors.

Item sapia dit arrendatary que no podra rebre ni vendre algun genero de gra sino es ab las mesuras de dita universitat.

Item sapia lo arrendatary que sera obligat en pagar lo preu de dit arrendament al receptor de dita vila ab quatre iguals pagas de tres en tres mesos y en firmar acte de debitori del preu de dit arrendament y en donar fermanças bonas y rebedoras a coneguda de dits Jurats: ab los pactes predits digay qui dir hi vulla.

Sequitur Tabba Arrendamenti Carnis porsine:

Encantau y al més donant lliurau lo Arrendament de la Cansalada y tabaco de la present vila y terme de Capellades lo qual fan los Jurats de dita vila y terme per temps de un any que comensa a discorrer a als vintydos de Janer milsis cents vuytanta tres y finira en dit dia del milsis cents vuytanta quatre ab los pactes y conditions avall servits. Primo sapia lo arrendatari que es obligat en tenir provisio y vendrer en la present vila Cansalada y tabaco de pols y de fum y tot sia bo á coneguda del mostasaf y sempre que ly faltara cansalada caura en bant de sinch sous.

Item sapia que es obligat en vendrer la cansalada vella es a saber de Pasqua á tots Sants a raho de set sous y sis diners per lliura y la fresca de tots Sants fins a carnastoltas a raho de sis sous per lliura y lo tabaco al preu que ly donara lo mostasaf.

Item sapia que antes del primer de Nobembre no pot vendrer cansalada fresca en pena de sis lliures aplicadoras.

Item sapia que qualsevol persona que vendra ó comprara cansalada o tabaco a la menuda sens llicentia del arrendatary caura en pena de tres lliuras aplicadoras.

Item sapia lo dit arrendatary que sera obligat en pagar lo preu de dit arrendament al receptor de dita vila ab quatre iguals pagas de tres en tres mesos; y en firmar acte de debitori del preu de dit arrendament y en donar fermanças a coneguda de dits Jurats. Ab los pactes predits digay qui dir hi vulla.

Sequitur Tabba arrendamenti de la Pesca:

Encantau y al mes donant lliurau lo Arrendament de la pesca de la present vila y terme de Capellades lo qual fan los Jurats de dita vila y terme per temps de tres anys que comensan a discorrer als vintydos de Janer de mil sis cents vuytanta tres y finiran en dit dia de mil sis cents vuytanta sis; ab los pactes y conditions avall scrits: Primo sapia lo arrendatari que sera obligat en tenir provisio y vendrer tot genero de pesca salada com es tunyna, sorra, congra, bacallá y arengadas y tot sia bo y rebedor á coneguda del mostasaf y que podra vendrer dita pesca un diner més per lliura del que comunament se vendra en las tendas de la vila de Igualada y que cada vegada ly faltara dita provisio caura en bant de sinch sous.

Item sapia que podra vendrer en sa tenda plats, escudellas, tota manera de tintas, sal, pebra, salsas, perdigons, polvora, sucra, coto de blens, sabo, claus, formatge, y arros.

Item sapia que qualsevol persona de dita vila y terme que a pales o amagadament vendra de las sobre ditas cosas sens llicentia del arrendatari caura en pena de sis lliuras aplicadoras.

Item sapia que tots los habitants en dita vila y terme liberament podran comprar las sobre ditas cosas per gasto de sas casas fora de la present Vila y terme ab pacte empero compren aquellos una llegua lluny de dita vila y que en cas comprasen en menos distancia cauran en pena de sis lliuras aplicadoras.

Item sapia que qualsevol traginer foraster podra vendrer de las sobra ditas cosas en la plasa de la present vila per espay de vintyquatre horas y lo peix fresch per espay de dotza horas tantsolament, y si lo tal traginer sera de la present Vila o

terme tansolament podra vendre peix fresch y no altra cosa en pena de sis lliuras barcelonesas aplicadoras.

Item sapia que los habitants en la present vila y terme sens incorrer en pena alguna podran comprar de dits traginers.

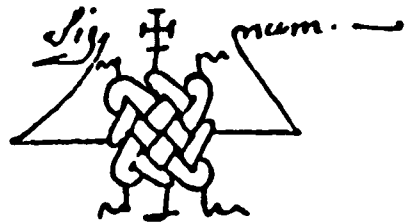
Item sapia que sempre que los dits venedors o traginers vendran congre sech cobrara de aquells dos sous y si vendran pesca salada un sou y sis diners per dret de vendre y si sen van sens pagar dit Dret cauran en pena de sis lliures aplicadoras.

Item que sera obligat en vendre sal, pebra, y salsas y que sempre que lin faltara caura en bant de sinch sous.

Item sapia lo dit arrendatary que los ostalers, y los que donaran manjar als forasters seran obligats en comprar la pesca que donaran als dits forasters en la tenda de dit arrendatary y si compran aquella en la plasa o, en altra qualsevol part cauran en pena de sis lliuras moneda Barcelonesa aplicadoras.

Item sapia dit arrendatary que sera obligat en pagar lo preu de dit arrendament al receptor o clavari de dita vila ab quatraiguals de tres en tres mesos y en firmar acte de debitori del preu de dit arrendament y en donar fermanças bonas á coneguda de dits Jurats. Ab los Capitols y pactes predits digay qui dir hi vulla que al més donant se lliurara.

Copia hujusmodi extracta fuit a suo originali et cum eo vere Comprobata que copia continet quinque folios hujus forme hot presenti compehenso, et ut injudicio et cutra ab omnibus plena fides de tur Ego dictus Josephus Capellades Rector, nott ae secretarius prefatus hce manu propria scribes meum quo utor appono.

Signatura de Josep Capellades, prevere.

En aquesta mostassaferia de l'any 1683 es consideren els arrendaments per un període anual per a la venda del pa, de l'oli, del vi, del glaç, de la cansalada, dels cereals i del tabac. Però per a la pesca salada, espècies, terrissa i altres productes i fins i tot la pólvora i els perdigons, es fan per un període de tres anys, és a dir del gener de 1683 fins al gener de 1686.

La reglamentació resulta monopolista i proteccionista per a garantir al productor i al consumidor els preus taxats pel municipi i respectar la limitació dels marges comercials per a tothom.

L'obligatorietat de complir aquestes ordinacions era molt estricta i per això estava penalitzada amb el pagament de tres lliures per a la venda no autoritzada del pa, de la carn porcina i del tabac i amb sis lliures la venda fraudulenta de l'oli, del vi, dels cereals i la pesca. Els imports d'aquestes multes se les repartien a parts iguals el senyor jurisdiccional, l'arrendatari i el denunciador.

Els arrendataris havien d'acceptar el compromís de tenir sempre els seus articles a disposició dels compradors i segons quins gèneres havien de mantenir-se durant les temporades adients, com era el cas de l'assortiment del glaç del pou de la Font de la Reina, que havia d'estar disponible des del primer de maig fins a la festivitat de Tots Sants.

La mostassaferia de Capellades de l'any 1683 ens fa conèixer uns aspectes prou interessants, que permeten d'aprofundir en el seu estudi, per a completar el quadre de la vida dels capelladins dels finals de la dissetena centúria.